

*Наталія Миколаївна ТОМОЗОВА,
молодший науковий співробітник
відділу екранно-сценічних мистецтв та культурології
Інституту мистецтвознавства,
фольклористики та етнології
імені М. Т. Рильського НАН України
(Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0001-8301-8238>*

ШТРИХИ ДО БІОГРАФІЇ АКТОРА ТА РЕЖИСЕРА ВАЛЕРІЯ ВАСИЛЬЄВА

Режисер і актор Валерій Михайлович Васильєв (1891–1954) належав до відомої в українській науці та культурі родини: його батько Михайло Калинович — знаний інженер-технолог, автор низки наукових праць із проблем цукроваріння, а також діяч українського національного руху, етнограф, фольклорист; один із братів, Микола Михайлович, — учений-економіст, ректор та проректор Українського вільного університету. Сам В. Васильєв був оригінальним митцем та непересічною особистістю. У статті на базі архівних документів реконструюється його майже не досліджена біографія.

Ключові слова: Валерій Васильєв, режисер, актор, Польський театр, Молодий театр.

Доля відомого українського актора, режисера і театрального діяча Валерія Михайловича Васильєва сьогодні залишається майже не дослідженою. Лише в деяких театрознавчих працях, переважно присвячених історії «Молодого театру», він згадується побіжно. Між тим, це був цілком самостійний, оригінальний митець та непересічна, цікава особистість. Особова справа режисера, що зберігається у фонді Державного польського театру в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України, висвітлює деякі аспекти його біографії та є виразним документом 1920–1930-х років, що позначилися величезними суспільними тектонічними зламами, були часом неймовірних сподівань та розчарувань, творчих злетів та падінь.

Валерій Васильєв народився 10 серпня 1891 р. у Києві [13, арк. 1, 3, 5] у родині особистого почесного громадянина Михайла Калино-

вича Васильєва [13, арк. 1, 3] (1863, м. Лебедин, Харківської губ., нині Сумської обл. — 27 квітня (10 травня) 1912, Київ).

Батько походив із міщан м. Олександрія [13, арк. 1] Херсонської губ. (нині — Кіровоградської обл.). Він був знаним інженером-технологом, автором низки наукових праць з проблем цукроваріння. Освіту здобув у Єлисаветградському земському реальному училищі та Санкт-Петербурзькому технологічному інституті. Уже в цей час сформувався як свідомий українець: належав до єлисаветградського гуртка, членами якого були Іван Карпенко-Карий, Опанас Михалевич, Євген Чикаленко, а в Петербурзі — українського студентського гуртка, за що був заарештований та ув'язнений на півроку [2; 4; 9]. Після повернення в Україну Михайло Калинович служив на цукрових заводах, де втілював нові принципи організації виробництва: на шебекінському заводі Ребіндерів (м. Шебекіно Курської губ., нині — Белгородської обл.), на білоколодязькому Скалонів (сл. Білий Колодязь Вовчанського повіту Харківської губ., нині смт Вовчанського р-ну Харківської обл.), на ходорківському Левандовських (с. Ходорків Сквирського повіту Київської губ., нині Попільнянського р-ну Житомирської обл.) [13, арк. 1]. Він був членом механіко-будівничого відділу Київського відділення Російського технічного товариства (1888–1911) [3, с. 236], природничо-технічної секції Українського наукового товариства в Києві (УНТ; 1907–1912), одним із засновників Товариства взаємодопомоги службовців цукрових заводів Російської імперії [2; 4; 9], брав участь у з'їзді хіміків у Берліні (1899) [13, арк. 1]. Його праці «Рафинадное производство» (Київ, 1908) та «Рафинадное производство. Редукционные вещества в рафинадном производстве (их происхождение, свойства и значение)» (Київ, 1910) створили автору значний авторитет серед фахівців. Однак Михайло Калинович уславився також як етнограф та фольклорист, автор розвідок про український народний театр, поезію, обряди і звичаї, збирач робітничих та рекрутських пісень, які оприлюднював на сторінках «Киевской старины» та «Этнографического обозрения» [2; 4; 9].

Мати режисера — Єлизавета Михайлівна Остапенко (1864 — після 1936, Київ) — походила з міщан м. Сум [13, арк. 1]. У родині, окрім Валерія, було два сини та дві доньки. Старший із синів — Борис Михайлович (1893 — після 1936) — імовірно, освіту здобув у Петербурзі, був інженером та виїхав у 1926 р. до Франції, де проживав у місті Канн [13, арк. 1–1 зв.]. Молодший — Микола Михайлович (22 червня 1901, Київ ¹ — 19 березня 1961, Обераммергау, земля Ба-

¹ Деякі дослідники вважають, що він народився у с. Ходоркові, хоча його брат Валерій свідчить, що вони постійно оселилися в Києві в 1900 р.

варія, Німеччина) — видатний український економіст, ректор (1955–1956) та проректор (1953–1955, 1956–1961) Українського вільного університету. Він емігрував у 1943 р., а до цього проживав у Києві та працював науковим співробітником Всесоюзного науково-дослідного інституту плодоовочевої промисловості [13, арк. 1–1 зв.; 6; 14]. Старша донька Михайла та Єлизавети Васильєвих — Ірина Михайлівна (1895 — після 1936) — була молодшим науковим співробітником Наукового інституту цукру в Києві, а молодша — Катерина Михайлівна (1899 — після 1936) — також мешкала в Києві та служила в Бурякотресті [13, арк. 1–1 зв.].

Валерій Васильєв у своїй анкеті зазначав, що родина постійно оселилася в Києві в 1900 р. [13, арк. 1]. Після смерті чоловіка Єлизавета Михайлівна разом з дітьми проживала в Києві на вул. Тарасівській, 9, кв. 40 [13, арк. 1, 2 зв.].

Початкову освіту Валерій Васильєв отримав у народній школі в м. Єлисаветграді (нині — Кропивницький), а 1902 р. вступив до Першого реального училища у Києві, повний курс якого закінчив у 1912 р.² [13, арк. 1 зв., 3, 5]. Семирічне навчання розтягнулося, тому що в 1910 р. Валерій вісім місяців лікувався у Швейцарії, а у 1912 р. перебував у Ментоні (Франція) біля вмираючого батька [13, арк. 1, 1 зв.]. У 1912 р. майбутній актор і режисер вступив до театрального інституту Київського товариства мистецтв і літератури, який закінчив 1915 р. [13, арк. 1 зв., 3, 5]. Цікаво, що свою національність в анкеті він визначив як «українець», а у графі «володіння мовами» повідомив: українська та російська — вільно, німецька і французька — читає та перекладає зі словником [13, арк. 1 зв.]. Про високий рівень володіння українською мовою свідчать і написані власноруч документи з його особової справи — анкети та автобіографія.

У 1915 р., зразу після закінчення театрального інституту, Валерій Васильєв вступив актором до трупи М. К. Садовського, що грала цей театральный сезон у Києві в Троїцькому народному домі [13, арк. 2 зв., 3 зв.; 5–5 зв.]. Але вже наприкінці 1916 р. митець був призваний на військову службу, служив писарем у різних частинах, а демобілізувався влітку 1917 р. [13, арк. 5 зв.].

У 1917 р. Валерій Васильєв разом із Лесем Курбасом, Семеном Семдором та групою молодих акторів брав участь у створенні «Молодого театру» [13, арк. 5 зв.; 7, с. 331], у якому зміг зреалізувати свої різнопланові здібності. Як актор він був задіяний Лесем Курбасом у виставі «Чорна пантера і білий медвідь» В. Винниченка (1917; роль

² Митець зазначає, що училище було розташовано на Софійській площі, але це неточність, оскільки воно було поряд — на Михайлівській площі.

Мігуелеса) [8], якою відкривався новий театр. Валерій Михайлович багато сил віддавав педагогічній діяльності: викладав у студії при театрі сценічну мову [1], читав лекції, зокрема в Інституті імені М. Кропивницького в Одесі [10, с. 171]. Саме в «Молодому театрі» відбулася прем'єра В. Васильєва як режисера: у 1919 р. він здійснив виставу «Тартюф» Мольєра, що мала величезний успіх та увійшла до золотого фонду українського театрального мистецтва [13, арк. 5 зв.]³.

Навесні 1919 р. «Молодий театр» було націоналізовано радянською владою і він став частиною Першого театру Української Радянської Республіки імені Шевченка, де театральний сезон 1919–1920 років Валерій Васильєв служив актором [13, арк. 2 зв., 3 зв.]. А 1920 р. разом із Гнатом Юрою, Амвросієм Бучмою та іншими акторами він стояв біля джерел Нового драматичного театру імені Івана Франка [13, арк. 5 зв.], із яким була пов'язана значна частина його творчого життя (1920–1922, 1923–1924, 1926–1930, 1932–1934) [13, арк. 2 зв., 3 зв.]. Саме для цього театру він поставив п'єси Мольєра «Лікар з примусу» та «Маніриці», які митець вважав своїм творчим успіхом [13, арк. 2 зв.]. Кілька років Валерій Михайлович був актором Першого театру Української Радянської Республіки імені Шевченка (1925–1926), Другого (1930–1931) та Першого (1931–1932) робочих театрів у Києві [13, арк. 2 зв., 3 зв., 5 зв.].

10 грудня 1934 р. Валерій Васильєв був прийнятий на посаду режисера до Державного польського театру [13, арк. 2 зв., 3 зв., 5 зв.]⁴.

³ Валерій Васильєв одночасно з роботою в театрі служив з 12 вересня 1919 р. до 1 січня 1920 р. виконувачем обов'язків голови театрального відділу Головного управління мистецтв і національної культури при Міністерстві народної освіти і мистецтв УНР. У той же період у театральному відділі діловодом служив актор «Молодого театру» Василь Міляєв, більш відомий як Василь Василько (1893–1972) [11, с. 27–28]. Звичайно, ці відомості про свою службу В. Васильєв не вказав у своїх анкетах та автобіографії.

⁴ Державний польський театр УРСР — єдиний у СРСР польський професійний стаціонарний театр. Із метою залучення до комуністичного виховання та соціалістичного будівництва широких мас етнічних поляків, що історично мешкали на українських теренах, ЦК РКП(б) у 1925 р. звернувся до КП(б)У з пропозицією створити в Києві польській професійний театр. У 1926 р. було засновано «Польську драматичну студію», що об'єднувала 25 слухачів — акторів-аматорів із середовища робітничої молоді. Нове творче об'єднання перебувало під наглядом Центрального польського бюро освіти, створеного при Наркоматі освіти УРСР. Силами студійців було підготовлено 25 п'єс та окремих театральних номерів. У 1929–1930 рр. головним режисером студії став В. Вандурський, відомий польський режисер-новатор, поет та драматург. За його ініціативою у 1929 р. студію було реорганізовано в «Польську театральну майстерню» (Польпрат). Цей період в історії театру пов'язаний із пошуками нових способів сценічного вираження, зверненням до сучасної польської драматургії (Б. Ясенський, В. Броневський, С. Станде) та національних культурних традицій (Ю. Словацький). Ця діяльність В. Вандурського та театральної

Тут він здійснив кілька вистав: Мольєр «Міщанин-шляхтич» (1934), В. Шекспір «Веселі віндзорські жінки» (1935) та Д. Давурін «Родина Волкових» (1936) [13, арк. 2 зв.]. Рецензії на виставу за мольєрівським твором були надзвичайно позитивні. Критики зазначали видовищність, веселість, добру зрежисованість спектаклю. Ця робота В. Васильєва була в цілому позбавлена радянських ідеологічних акцентів, але все ж у фінальній сцені, коли звуки «шляхетського» менуєту заглушались простонародною музикою, прочитувалася певна алегорія на перемогу пролетарської революції над старим світом [15, s. 153–154]. Величезний успіх у публіки та преси мала вистава «Веселі віндзорські жінки» — легка, витончена, повна дотепного гумору та шарму. Критики відзначали, що режисерові вдалося передати дух епохи та стиль шекспірівської комедії, а гра акторів була цілком професійною, майстерною, позбавленою аматорства [15, s. 162]. За цю

трупі зазнала нищівної критики з боку українських партійних чиновників та радянської преси. Режисер був звинувачений у польському «націонал-більшовизмі» й відсторонений від керівництва театром. У 1930 р. трупа отримала назву «Перший державний польський театр» (із 1933 р. — Всеукраїнський польський театр, із 1935 р. — Державний польський театр УРСР). У 1933 р. у штаті театру було 144 особи, а кількість вистав збільшилася до 160 на рік. Після звільнення В. Вандурського художнім керівником і режисером було запрошено Г. Юру. Офіційне відкриття театру відбулося 3 березня 1931 р. виставою «Гута» білоруського драматурга Г. Кобеца. Вистави, що було здійснено у цей час, мали яскраво виражений пропагандистський характер, були ідеологічно вивірені, відповідали запитам «пролетарської культури». Щорічно театр гастролював по містах та селах України і Білорусі, зокрема в регіонах компактного проживання польського населення, а також у Москві та Ленінграді. Восени 1931 р. до театру на посаду художнього керівника було запрошено професійного режисера О. Скібневського, прибічника нових тенденцій у театрі. Він, розуміючи Польський театр як осередок національної культури, звернувся до польської літератури та історії. Окрім п'єс класиків польської літератури (Ю. Словацького, А. Фредра, З. Красинського), до репертуару залучалися твори сучасних польських авторів (Б. Ясенського, В. Вандурського). Однак художня лінія О. Скібневського, спрямована на втілення в життя нових художніх форм та пропаганду польської культури, викликала роздратування радянської тоталітарної системи. 3 липня 1933 р. О. Скібневський був заарештований органами Київського відділу ГПУ та разом з іншими представниками польської інтелігенції, серед яких були і працівники театру, звинувачений у приналежності до польської контрреволюційної організації — «Польської організації військової» (ПОВ). Після цього всілякі творчі експерименти було припинено. Польська мова в театрі почала втрачати свої позиції на користь російської. Польський елемент вичавлювався з колективу. Більшість п'єс, поставлених силами колективу, належали до випробуваної часом класики (Мольєр, В. Шекспір, Ф. Шиллер, О. Островський та ін.) та «творів пролетарської культури» (В. Катаєв, Ю. Яновський, Б. Ромашов та ін.). Закриттю театру передувала нова хвиля арештів. У Польському театрі в різні роки служили відомі діячі вітчизняної культури: актори — В. Драга-Сумарокова, М. Лівшиць, Х. Верещинська, режисери — О. Сумароков, Г. Юра, В. Васильєв, Д. Шклярєвський, художники — М. Уманський, Ф. Нірод та В. Борисовець.

роботу в червні 1936 р. Валерій Васильєв був премійований Управлінням у справах мистецтв по Інституту підвищення кваліфікації робітників мистецтв творчим відрядженням до Москви [12, арк. 31; 13, арк. 2 зв.]. П'єса Д. Давуріна, яку режисував В. Васильєв до московських гастролей Польського театру 1936 р., була зовсім іншого стибу — радянська агітка, позбавлена літературної цінності [15, s. 169–170]. Цей спектакль мав засвідчити високий ідейний дух та пролетарську сутність Польського театру.

3 квітня 1937 р., після кількох кампаній, організованих радянськими та партійними органами проти колективу Польського театру та череди арештів, з'явився наказ Комітету в справах мистецтв при РНК СРСР про ліквідацію цього закладу, а навесні 1938 р. театр припинив своє існування.

Імовірно, саме через ці обставини Валерій Васильєв залишив Київ та очолив провінційний Артемівський (нині м. Бахмут) український драматичний театр імені Артема (у 1938–1941 рр. був директором і головним режисером) [5]. Помер митець 17 червня 1954 р. у Києві та похований на Байковому кладовищі.

На жаль, творчий потенціал цього митця повністю не розкрився через несприятливі суспільні умови. Він належав до генерації митців-новаторів, які сприймали революційні події як можливість свободи думки та творчості. Однак тоталітарна система управління, побудована більшовиками, знищила не тільки будь-які їхні надії, а й морально та фізично багатьох з них. У цьому сенсі доля Валерія Васильєва є типовою для тих часів, проте не найтрагічнішою. Він все ж устиг зробити значний внесок у розвиток українського театру. Діяльність Валерія Васильєва як актора, режисера та організатора театральної справи чекає на подальше дослідження та належну оцінку.

1. Блажко Э. Испытание верностью. Жена Курбаса – актриса Чистякова / Элеонора Блажко // Зеркало недели. – 2000. – № 14. – Режим доступа: https://zn.ua/SOCIUM/ispytanie_vernostyu_zhena_kurbasa_akt_risa_chistyakova.html – Название с экрана. – (Дата обращения: 10.04.2020).
2. Вахніна Л. К. Васильєв Михайло Калинович / Л. К. Вахніна // Енциклопедія сучасної України. Т. 4. – Київ, 2005. – С. 127.
3. Довганюк С. С. Історія становлення та розвитку механіко-будівельного відділу Київського відділення Російського технічного товариства (кінець ХІХ – поч. ХХ століть) / С. С. Довганюк // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 44. – Т. 2. – С. 231–236.
4. Кравченко В. І. Васильєв (Васильїв) Михайло Калинович / В. І. Кравченко // Лебединщина в іменах. – 25 лист. 2017. – Режим доступу: <http://lebedyn.org/2017/11/25/vasylyev-vasylyiv-myhajlo-kalynovych/> – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.04.2020).

5. Кравченко Л. М. Артемівський державний український музично-драматичний театр / Л. М. Кравченко // Енциклопедія сучасної України. Т. 1. – Київ, 2001. – С. 672–673.
6. Леник В. С. Васильєв Микола Михайлович / В. Леник // Енциклопедія сучасної України. Т. 4. – Київ, 2005. – С. 127.
7. Лесь Курбас: Спогади сучасників / за ред. В. С. Василька; упоряд. М. Г. Лабінський. – Київ : Мистецтво, 1969. – 412 с.
8. Лесь Курбас. Фотоархів. Чорна пантера і білий медвідь // Центр Леся Курбаса. – Режим доступу: <http://www.kurbas.org.ua/fotoarchiv/pantera/pantera.html> – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.04.2020).
9. Матях В. М. Васильєв Михайло Калинович / В. М. Матях // Енциклопедія історії України. Т. 1 : А–В. – Київ : Наукова думка, 2003. – С. 444.
10. Музичко О. Одеська українська театральна студія та Інститут імені М. Кропивницького (1919–1924) / Олександр Музичко // Українознавчий альманах. – Київ, 2011. – Вип. 5. – С. 168–172.
11. Сорочан Н. А. Головне управління мистецтв і національної культури в Українській народній республіці доби Директорії / Н. А. Сорочан // Збірник наукових праць [Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди]. Серія «Історія та географія». – Харків, 2010. – Вип. 38. – С. 25–30.
12. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 650. – Оп. 1. – Спр. 19.
13. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 650. – Оп. 1. – Спр. 127.
14. Яремко Р. Васильєв (Васильїв) Микола Михайлович / Роман Яремко // Енциклопедія Наукового товариства ім. Шевченка. – Режим доступу: http://encyclopedia.com.ua/search_articles.php?id=515 – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.04.2020).
15. Horbatowski P. W szponach polityki. Polskie zycie teatralne w Kijowie 1919–1938 / Piotr Horbatowski. – Warszawa : Oficyna Naukowa, 1999. – 255 s.

REFERENCES

1. Blazhko, E. (2000). Ispytanie vernostiu. Zhena Kurbasa – aktrisa Chistiakova [Test of fidelity. Kurbas's wife – actress Chistiakova]. *Zerkalo Nedeli, 14*. Retrieved from https://zn.ua/SOCIUM/ispytanie_vernostyu_zhena_kurbasa_aktrisa_chistyakova.html [In Russian].
2. Vakhnina, L. K̄. (2005). Vasyliiev Mykhailo Kalynovych [Vasyliiev Mykhailo Kalynovych]. In *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of modern Ukraine] (Vol. 4, p. 127). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
3. Dovhaniuk, S. S. (2015). Istoriia stanovlennia ta rozvytku mekhaniko-budivelnoho viddilu Kyivskoho viddilennia Rosiiskoho tekhnichnogo tovarystva (kinets 19 – poch. 20 stolit) [History of the formation and development of the mechanical engineering department of the Kyiv department of the Russian Technical Society (end of the 19th – beginning of the 20th centuries)]. In *Naukovi Pratsi Istorychnoho Fakultetu Zaporizkoho Natsionalnoho Univer-sytetu, 44(2)*, 231–236. [In Ukrainian].
4. Kravchenko, V. I. (2017, November 25). Vasyliiev (Vasyliiv) Mykhailo Kalynovych [Vasyliiev (Vasyliiv) Mykhailo Kalynovych]. In *Lebedynshchyna v imenakh* [Lebedynshchyna in the names]. Retrieved from [275](https://lebe-

</div>
<div data-bbox=)

- dyn.org/2017/11/25/vasylyev-vasylyiv-myhajlo-kalynovych/ [In Ukrainian].
5. Kravchenko, L. M. (2001). Artemivskiy derzhavnyi ukrainskyi muzychno-dramatychnyi teatr [Artemivsk State Ukrainian Musical and Drama Theater]. In *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of modern Ukraine] (Vol. 1, pp. 672-673). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
 6. Lenyk, V. S. (2005). Vasyliiev Mykola Mykhailovych [Vasyliiev Mykola Mykhailovych]. In *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of modern Ukraine] (Vol. 4, p. 127). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
 7. Vasylyko, V. S. (Ed.), & Labinskyi, M. H. (Comp.). (1969). *Les Kurbas: Spohady suchasnykhiv* [Les Kurbas: Memories of contemporaries]. Kyiv, Ukraine: Mystetstvo. [In Ukrainian].
 8. Les Kurbas. Fotoarkhiv. Chorna pantera i bilyi medvid [Les Kurbas. Photo archive. Black panther and polar bear]. (n. d.). In *Tsentr Lesia Kurbasa*. Retrieved from <http://www.kurbas.org.ua/fotoarchiv/pantera/pantera.html> [In Ukrainian].
 9. Matiakh, V. M. (2003). Vasyliiev Mykhailo Kalynovych [Vasyliiev Mykhailo Kalynovych]. In *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopedia of the history of Ukraine] (Vol. 1, p. 444). Kyiv, Ukraine: Naukova dumka. [In Ukrainian].
 10. Muzychko, O. (2011). Odeska ukrainska teatralna studiia ta Instytut imeni M. Kropyvnytskoho (1919-1924) [Odessa Ukrainian Theater Studio and M. Kropyvnytskyi Institute (1919-1924)]. *Ukrainoznavchyy Almanakh*, 5, 168-172. [In Ukrainian].
 11. Sorochan, N. A. (2010). Holovne upravlinnia mystetstv i natsionalnoi kultury v Ukrainskii Narodnii Respublitsi doby Dyrektorii [General Department of Arts and National Culture in the Ukrainian People's Republic times Directory]. *Zbirnyk Naukovykh Prats [Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody]*. Seriia "Istoriia ta Heohrafiia", 38, 25-30. [In Ukrainian].
 12. Fond 650, Inventory 1, Unit 19. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
 13. Fond 650, Inventory 1, Unit 127. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
 14. Yaremko, R. (2015). Vasyliiv Mykola (Vasyliiv) [Vasyliiv Mykola (Vasyliiv)]. In *Entsyklopediia Naukovoho tovarystva im. Shevchenka* [Encyclopedia of the Shevchenko Scientific Society]. Retrieved from http://encyclopedia.com.ua/search_articles.php?id=515 [In Ukrainian].
 15. Horbatowski, P. (1999). *W szponach polityki. Polskie zycie teatralne w Kijowie 1919-1938* [In the Grip of Policy. Polish Theatrical Life in Kyiv in the 1919-1938]. Warszawa, Poland: Oficyna Naukowa. [In Polish].

Стаття надійшла 20.04.2020 р.

Nataliia TOMOZOVA, Junior Research Associate, Department of Screen-Performing Arts and Cultural Studies, Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of the NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

Details from biography of actor and stage director Valerii Vasyliiev.

Biography of Valerii Mykhailovych Vasyliiev, an excellent actor and an extraordinary personality, is reconstructed in the article on basis of his personal

records from the State Polish Theater's archive in Kyiv (kept in the Central State Literature and Art Archive-Museum of Ukraine).

The indicated document set comprising a personal enquiry, a personal data sheet and an autobiography has been published for the first time. Valerii Vasyliiev came from the family well-known in Ukrainian science and culture: his father Mikhail Kalynovych Vasyliiev (1863-1912) was a prominent industrial engineer, innovator in the field of sugar production, ethnographer, folklorist, and participant of Ukrainian national movement, and his younger brother Mykola Mykhailovych Vasyliiev (1901-1961) was a prominent economist, rector and pro-rector of the Ukrainian Free University. Valerii Mykhailovych Vasyliiev was one of founders of such famous theatre teams such as "Young Theater" and "Ivan Franko's New Dramatic Theater". His colleagues were famous Ukrainian theatre figures – Les Kurbas, Hnat Yura, Semen Semdor. Performances under Moliere's plays staged by Valerii Vasyliiev brought him professional success and glory of the perfect expert of theater classics. In 1934 Valerii Vasyliiev was employed as a stage director in the State Polish Theater. Here he arranged several successful performances Moliere and Shakespeare. Unfortunately, the Polish Theater was liquidated soon, and many its employees were arrested as "Polish spies" and "counter-revolutionaries". Probably, for this reason Valerii Vasyliiev left Kyiv and headed provincial Artem Ukrainian Dramatic Theater. Unfortunately, his life path and professional activity have not been sufficiently researched.

Key words: Valerii Vasyliiev, stage director, actor, Polish Theater, Young Theater.